

Тимова Наталія Віталіївна,
ад'юнкт кафедри кримінального процесу
та криміналістики Львівського державного
університету внутрішніх справ

ЕВОЛЮЦІЯ ОБШУКУ ЗА РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Одна зі непередбачуваних та стресовіших слідчо (розшукових) дій є обшук. Обшук носить в собі характер примусової слідчої (розшукової) дії, яка повинна бути закріплена вже здобутими доказами у кримінальному провадженні, щоб уникнути свавілля із сторони державних органів.

В науковій літературі окремим аспектам дослідження історії еволюції обшуку було на вустах у багатьох науковців та практичних працівників. Аналізуючи в сукупності чинний Кримінально процесуальний кодекс України (далі – КПК України) та КПК РРФСР 1960 року щодо обшуку слід зазначити, що відбулись кардинальні зміни. Інститут обшуку в КПК РРФСР включено в Главу 16 спільно з Виїмкою, відповідно до ст. 177 зазначеного кодексу Обшук міг проводитись за постановою слідчого і тільки з санкції прокурора або його заступника. У невідкладних випадках обшук міг бути зроблений без санкції прокурора, але з наступним повідомленням прокурора в добовий строк про зроблений обшук та його результати².

В сучасному кримінально процесуальному законодавстві Обшук – це слідчо (розшукова) дія, якій приділено декілька окремих статей в Главі 20 Слідчих (розшукових) дій.

Згідно ч. 2 ст. 234 КПК України Обшук проводиться на підставі ухвали слідчого судді та лише у невідкладних випадках відповідно до ч. 3 ст. 233 КПК України орган досудового розслідування має право до постановлення ухвали слідчого судді проникнути до житла чи іншого володіння особи та невідкладно після здійснення таких дій звернутись до слідчого судді із клопотанням про проведення обшук¹.

Логічним еволюційним реформуванням стало те, що в КПК України розділено «Обшук і Виїмку». Відтак, Обшук – слідчо (розшукова) дія яка одним із найефективніших засобів збирання та перевірки доказів під час розслідування кримінального провадження. Обшук безпосередньо направлений на виявлення та вилучення під час проведення такої слідчої дії речей, предметів чи документів, які усвідомлено приховуються особою. Виїмку позиціонуємо в КПК України, як Тимчасовий доступ до речей і документів, якому виділено в чинному КПК України Главу 15, який відповідно до ст. 159 КПК України являє собою захід забезпечення кримінального провадження, що полягає у зобов'язанні особи, у володінні якої знаходиться речі і документи, надати сторонні кримінального провадження можливості

ознайомитися з ними, зробити їхні копії та вилучити їх (здійснити їх виїмку) та здійснюється на підставі ухвали слідчого судді, суду.

Як бачимо в КПК України активно задіяно судовий контроль, який у порівнянні з кодексом 1960 року взагалі відсутній. Судовий контроль в кримінальному провадженні полягає у здійсненні слідчим суддею, суду контролю за законністю та обґрунтованістю рішень та дій дізнавача, слідчого та прокурора. Завдяки діяльності слідчого судді забезпечується недопущення не до поваги приватного і сімейного життя, до житла і кореспонденції не законного втручання в житло, захищене ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [3, 10].

Український законодавець в нормах ч. 3 ст. 234 КПК України наголосив на конкретних відомостях, що повинні міститися в клопотанні від банального найменування кримінального провадження та його реєстраційного номеру до обґрунтування того, що доступ до речей, документів або відомостей, які можуть у них міститися, неможливо отримати органом досудового розслідування у добровільному порядку.

Новею в чинному КПК України в порівнянні з кодексом 1960 року під час проведення обшуку житла чи іншого володіння особи є обов'язковість застосування аудіо- та відеозапису, що є вагомим чинником прозорості проведення слідчо (розшукової) дії.

Слід підсумувати, що інститут обшуку в даний час є суворо регламентованим кримінально процесуальним законом слідчою (розшуковою) дією, як засіб встановлення та доказування події кримінального правопорушення.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

2. Кримінально-процесуальний Кодекс України: (від статті 94 до статті 236-8) від 28 грудня 1960 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-05/ed19601228#top>.

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод і протоколів до неї: збірник законодавчих і нормативних актів. Паливода А.В. Київ, 2021 с. 10.

4. Дмитро Лісніченко, історія становлення та розвитку інституту вилучення майна в кримінальному процесі України, 2018. URL: http://jurnaluljuristic.in.ua/archive/2018/3/part_1/28.pdf.